

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УСПАДКУВАННЯ АКАУНТІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

CURRENT STATE OF THE LEGAL REGULATION OF SOCIAL NETWORKS ACCOUNTS

Дворнікова П.А., студентка II курсу факультету міжнародного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Бровченко Т.І., к.ю.н.,
асистентка кафедри цивільного права № 2
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

В останні роки електронна середовище розвивається надзвичайними темпами, створюються нові інститути, виникають складності кваліфікації та регулювання. У зв'язку з активним розвитком цифрових технологій та діджиталізації, використання соціальних мереж, не тільки для особистих потреб, а й в комерційних цілях, з'явилась необхідність правового регулювання спадкування акаунтів, на випадок смерті їх автора. Акаунт або обліковий запис, являє собою сукупність даних користувача для його аутентифікації і надання доступу до його особистих даних та налаштувань, інакше кажучи, це простір користувача в соціальній мережі, грі, на сайті або сервісі. Облікові записи в соціальних мережах з широкою аудиторією в сфері надання рекламних послуг та у ролі платформи реалізації товарів має істотну комерційну цінність. В деяких країнах світу вже формуються окремі правові підходи, щодо визначення правової природи облікових записів в соціальних мережах і до результатів творчої діяльності, які розміщуються на таких акаунтах. У статті розглядаються проблеми сучасного правового регулювання спадкового правонаступництва облікових записів у соціальних мережах. Актуалізується питання пошуку єдиного принципу правового регулювання цього питання. Визначаються поняття «цифрової власності» під яким розуміються об'єкти, які не мають матеріалізації та існують лише в цифровому просторі, в загальному випадку – в Інтернеті. Розглянуто механізм правового регулювання цього питання у США, Німеччині та Україні, останні підтримують принцип універсального правонаступництва. Також зроблено комплексний аналіз процесу регулювання даного питання згідно з користувальницькими угодами соціальних мереж (Google, Facebook, Twitter, Instagram). На основі всього перерахованого вище автор пропонує можливі механізми єдиного правового регулювання спадкування акаунтів у соціальних мережах. Обґрунтовується необхідність розробки єдиного підходу регулювання розгляду таких правовідносин.

Ключові слова: спадкове право; правове регулювання; цифрова власність; успадкування; захист прав особи; цифрове успадкування; електронний обліковий запис; американське законодавство про наслідування; німецьке законодавство про наслідування; універсальне правонаступництво.

In recent years, the electronic environment has been developing at an extraordinary pace, new institutions are being created, and difficulties in qualification and regulation are emerging. In connection with the active development of digital technologies and digitization, the use of social networks, not only for personal needs, but also for commercial purposes, there has appeared a need for legal regulation of the inheritance of accounts, in case of the death of their author. A social media account or just an account is a set of user data for authentication and providing access to his personal data and settings, in other words, it is the user's space in a social network, game, website or service. Accounts in social networks, which are widely used in the field of providing advertising services and as a platform for the sale of goods, have significant commercial value. In some countries of the world, separate legal approaches are already being formed regarding the determination of the legal nature of accounts in social networks and the results of creative activities posted on such accounts. The article examines the problems of modern legal regulation of inheritance of accounts in social networks. The issue of finding a single principle of legal regulation of this problem has been emerged. The concept of "digital property" is defined, which means objects that do not have materialization and exist only in the digital space, in general - on the Internet. The mechanism of legal regulation of this issue in the USA, Germany and Ukraine has been considered, the latter support the principle of universal legal succession. A comprehensive analysis of the process of regulating this issue in accordance with the user agreements of social networks (Google, Facebook, Twitter, Instagram) was made as well. Based on all of the above, the author offers possible mechanisms for a unified legal regulation of the inheritance of accounts in social networks. The need to develop a unified approach to the regulation of consideration of such legal relations is substantiated.

Key words: inheritance law; legal regulation; digital property; inheritance; protection of individual rights; digital inheritance; Internet account; American inheritance law; German inheritance law; universal legal succession.

Враховуючи поширеність соціальних мереж у нашому повсякденному житті, а також їх домінуючу роль у сучасній бізнес-моделі, питання успадкування облікових записів стає все більш актуальним для суспільства та законодавців. Крім того, багато облікових записів зараз високо монетизовані, що означає, що спадкоємці можуть втратити частину спадкової маси.

У зв'язку з цим актуальним є питання їх спадкування у разі смерті власника облікового запису.

Тим не менш, у разі виникнення таких правовідносин перед законодавцем постане непросте завдання, оскільки наразі жодна з країн світу немає належного правового регулювання у сфері успадкування цифрового майна. У сучасній юридичній літературі проблеми електронного успадкування розглядаються на стику спадкового права та захисту прав особистості. До того ж, питання про доступ до цифрового майна особи має і цілком практичний характер для спадкоємців. Треба зазначити, що під терміном «цифрова власність» розуміються об'єкти, які не мають матеріалізації та існують

лише в цифровому просторі, у загальному випадку – Інтернеті.

У сучасній Україні, як і в інших країнах світу, успадкування цифрової власності має низький рівень правового регулювання. Однак, деякі країни поступово розробляють можливі механізми праворегулювання цього питання.

Так, численні прецеденти, пов'язані з можливістю отримання доступу та успадкуванням цифрових активів стали вагомою причиною для ухвалення законів у сфері цифрового успадкування в ряді штатів США, а також загального законопроекту від 2014 року, який регулює успадкування облікових записів померлих осіб у соціальних мережах, блогах та на веб-сайтах. Згідно з загальними положеннями цього акту, спадкоємці померлого можуть отримати право власності на цифрове майно спадкодавця. [1, с. 3-20]

У Німеччині дотримуються принципу універсальної спадщини, який закріплено у §1922 Німецького цивільного уложення, і має на увазі, що об'єкти, що належать людині, не стають безгосподарними в момент його смерті,

раз є особа, до якої переходять права та обов'язки померлого. Цей принцип забезпечує збереження цілісності успадкованих об'єктів у сфері спадкоємців. Українське право також визнає, що після смерті людини всі права і обов'язки, що належали йому на момент смерті, передаються спадкоємцю. Як універсальний наступник, спадкоємець автоматично займає позицію свого правопередника, просто замінивши його в існуючих відносинах, включаючи, наприклад, право запитувати інформацію чи звітність, право оскаржувати угоди. У разі універсального правонаступництва правонаступник одночасно вступає у всі спадкові правовідносини, в яких за життя брав участь спадкодавець. Принцип універсальності правонаступництва гарантує, що майно померлого буде повністю передано спадкоємцю. Немає жодних причин, щоб електронні об'єкти не підкорялися універсальному правонаступництву. Існує одне питання, успадкований стан, що складається з компонентів різних типів: електронних та неелектронних. Суди Німеччини не проводять диференціації залежно від середовища, в якому існують об'єкти, які претендують на включення до спадкової маси. Таким чином, для цілей спадкового права електронні об'єкти мають прирівнюватись до фізичних документів або вмісту, що зберігається на жорсткому диску або USB-носії. Володіння носієм даних або правом доступу до такого носія, який містить інформацію про цифрові активи, також підпадає під дію правил доступу та використання матеріальних активів. Однак, навіть при наявності цього рівня праворегулювання, спадкоємець може зіткнутися з низкою труднощів при отриманні доступу до відповідних засобів зберігання.

Соціальні мережі, після чисельних судових прецедентів, також додатково надають власні відповіді на питання регулювання акаунтів померлих осіб. Отже, найкращий рівень моніторингу був запропонований компанією Google, згідно до положень якої, користувачеві надається можливість самостійно розпоряджатися своїм обліковим записом на випадок смерті: заблокувати його або передати у спадок, а також надати ступінь доступу до сторінки, у тому числі і до повідомлень. З квітня 2013р. сервіс Google визначив таку політику щодо облікових записів: у разі нульової активності в пошті, ап'юрі ухвалено рішення, що користувач помер. Компанія спробує зв'язатися з користувачем і, не отримавши відповіді, видаляє всі дані суб'єкта, якщо раніше про це сам користувач зробив позначку в налаштуваннях. У налаштуваннях можна вказати адресу, за якою буде надіслано частину файлів, фотографій або відео довіреним особам. Так само будуть автоматично генеруватися відповіді на надіслану кореспонденцію [2].

Facebook, у свою чергу, пропонував лише процедуру «запам'ятовування» або «меморизації», згідно з положеннями якою спадкоємцю заборонено видаляти записи від імені померлого, вивчати листування та редагувати профіль. Але, із 12 лютого 2015р. Facebook дозволив користувачам із США заповідати свій обліковий запис [3]. У соціальній мережі вже впровадили спеціальну опцію у налаштуваннях безпеки. Представники Facebook зазначають, що користувачам тепер доступні 3 функції: автоматичне видалення облікового запису після смерті її власника, перетворення профілю на «сторінку пам'яті» та заповіт облікового запису конкретній людині, яка отримає право на керування обліковим записом. В останньому випадку після того, як Facebook отримає повідомлення про смерть людини, її хроніка буде скоригована - перед ім'ям померлого з'явиться слово «Згадуючи».

Успадкувати обліковий запис може лише людина, зареєстрована у соціальній мережі Facebook. Ця особа зможе обмежено керувати обліковим записом без права редагування старих записів чи фотографій. Крім того, правонаступник зможе повністю видалити обліковий запис. Проте,

спадкоємець зможе закріплювати записи нагорі сторінки померлого, міняти фотографію користувача та зображення на обкладинці облікового запису [3].

Німецькі вчені стверджують, що немає нічого особистого в зобов'язання Facebook дозволити використання даних профілю. Федеральний суд Німеччини в 2018 р. роз'яснив, що кожен користувач має однакові права, що зобов'язання Facebook мають технічний характер і можуть бути виконані на користь правонаступника. Більше того, суд визнав, що договірне зобов'язання Facebook пов'язаний не з особою, а з обліковим записом: Facebook зобов'язаний доставити повідомлення в обліковий запис, а не особі, і не в його владі попередити передачу ідентифікатора користувача і пароля третім особам. При цьому суд визнав особистий характер права користувача облікового запису розміщувати контент і надсилати повідомлення, що, на думку суду, не виключає можливість наслідування договірних відносин. Разом з тим, з цього може бути зроблено висновок про те, що право на активне ведення облікового запису не переходить до спадкоємця. [4]

Instagram і Twitter [5] не надають можливості отримати право доступу до профілю померлого і можуть лише видалити його за запитом спадкоємців, аргументуючи це заборону видавати себе за інших осіб, згідно з угодою користування соціальною мережею. Instagram додатково готовий встановити статус померлого на веб-акаунті, за умови отримання доказів про смерть власника акаунта від будь-яких осіб. Тим, хто вимагає видалити веб-сторінку, треба спочатку пройти процедуру підтвердження родовий зв'язок з померлим. [6] Twitter додатково запропонував сервіс – Liveson, який буде продовжувати вести обліковий запис після смерті користувача. Програма за допомогою штучного розуму проаналізує активність колишнього власника, його улюблені теми, склад написання та частоту написання повідомлень. Після обробки інформації Liveson почне виставляти твіти, створюючи ілюзію, що їх пише померлий користувач [6].

Отже, законодавці повинні розробити єдиний підхід до вирішення невизначеностей, що пов'язані з питання успадкування облікових записів в соціальних мережах, створивши єдиний механізм правового регулювання. З огляду на все, найбільш логічними є наступні підходи.

По-перше, сторінка успадковується за порядком універсального правонаступництва, включаючи права та обов'язки, що випливають із угоди спадкоємця та користувача соціальної мережі. Тобто заповідач може вказати у заповіті, чи бажає він, щоб його спадкоємці мали доступ до інформації з акаунтів у соціальних мережах після його смерті.

Якщо ж успадкування відбувається за законом доступ до такої інформації має бути захищений таємницею листування. Проте родичі померлого можуть звернутися до суду і за умови що аргументи, наведені в заяві, є достатньо вагомими, може бути винесено рішення суду, згідно з яким спадкоємцям може бути надано доступ до акаунту померлого протягом обмеженого часу без можливості його зміни, а лише з можливістю його копіювання протягом строку, визначеного рішенням суду. Тобто спадкоємці зможуть зберегти собі необхідну інформацію, але не зможуть писати повідомлення чи вчиняти інші дії від імені померлої особи. Після закінчення цього терміну спадкоємцям має бути надана можливість вибору або видалити сторінку померлого з соціальної мережі, або зробити її «цифровим пам'ятником». Однак доступ до цієї інформації може і буде обмежено, якщо ця особа була вбита або зникла, щоб запобігти зміні спадкоємцями даних в соціальних мережах, які можуть бути використані як доказ у майбутніх справах.

По-друге, обліковий запис соціальної мережі можна розглядати або як мультимедійний продукт, або як базу даних. Таким чином, віднесення облікового запису до

одного або кількох видів інтелектуальної власності буде визначатися змістом сторінки – її контентом, особливостями її створення та керування нею з боку користувача. Однак у всіх зазначених випадках профіль можна визнати результатом інтелектуальної власності померлої особи, отже, його можна детермінувати як частину спадкової маси.

Підсумовуючи, слід зазначити, незважаючи на наявність певних підходів до вирішення цієї проблеми, все ж існує низка неврегульованих питань пов'язаних з проблемою успадкування акаунтів в соціальних мережах. Отже, питання правового регулювання спадкування цифрового майна має стати одним із пріоритетних напрямків розвитку спадкового права у найближчому майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Digital Asset Market Structure and Investor Protection Act H.R.4741 – 117th Congress (2021-2022) Introduced in House 07/28/2021. 58 p. URL: <https://www.congress.gov/117/bills/hr4741/BILLS-117hr4741ih.pdf> (дата звернення 15.10.2022).
2. Google Terms of Service – Privacy & Terms – web site. URL: www.google.com/accounts/TOS (дата звернення 15.10.2022).
3. Управління обліковим записом померлої людини/ *Довідковий центр Facebook*, веб сайт. URL: <https://m.facebook.com/help/275013292838654?locale2=ua> (дата звернення 15.10.2022).
4. Звернення до Твіттера з приводу облікового запису померлого члена сім'ї/ *Довідковий центр Twitter*, веб сайт. URL: <https://help.twitter.com/ru/rules-and-policies/contact-twitter-about-a-deceased-family-members-account> (дата звернення 15.10.2022).
5. Facebook Legacy Contact; The Social Media Giant Acknowledges Death More Realistically–2020 – веб сайт. URL: <https://www.everplans.com>. (дата звернення 15.10.2022).
6. Управління обліковим записом померлої людини/ *Довідковий центр Instagram*, веб сайт. URL: <https://m.facebook.com/help/instagram/264154560391256?locale2=ua> (дата звернення 15.10.2022).
7. Perrone, M. What happens when we die: estate planning of digital assets / *CommLaw Conspectus* – 2012. – Т. 21. веб сайт. URL: <http://commlaw.cua.edu/res/docs/21-1/Perrone.pdf> (дата звернення 15.10.2022).